

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 12. februaria 1853.

List 13.

Kaj je asfalt?

Ker se asfalt čedalje bolj v gospodarstvu rabi, naj omenijo tudi „Novice“ njegovih lastnost.

Asfalt je neka sterjena smola, ki se na več krajih zemlje, nar obilniši blizo mertviga morja u Judeji najde. Imenuje se tudi zemeljna ali judejska smola.

Najverjetniši je ta smola ostanek razkrojitve mnogoverstnih rastlin in morebiti ravno tistiga izvira, kakor zemljino olje ali nafta.

Ta smola, nekoliko premogu podobna, je črna, včasih rumenklasta ali črnklasta - rujava; terda, mastnosvita, neprevodljiva. Dobiva se u kroglatih ali grozdnatih koscih, tudi drugim rudam vtisnjena ali primešana. O vročini, pri kateri voda vrè, se raztopi. Lahko se vname, gori s presvitlim plamenom in močnim duham, ter veliko saj zapusti.

O novejši dōbi se je asfalt tudi na Angleškem, Francoskim in drugod najdel.

Pervi so bili Francozi, ki pred 15 leti so začeli to smolo za mnogotere gospodarske potrebe rabiti. Dan današnji se sploh rabi za mazitev, kot palivo, kelje, črna barva za železje itd.

Posebno je pa asfalt predobro gradivo. Upotrebujejo ga tedaj

1. za pokrivanje hiš;
2. za oboke od zunej prevleči, in jih tako vode obvarovati, ki bi skozi zidovje noter vkapljati utegnila;
3. u zavezo kamnja pri obokih;
4. tla u kletih, podzemeljskih hrambah in po vlažnih krajih sploh na suho djati, posebno tamkej, kjer se imajo razne tekočine (vino, pivo in druge) u njih hraniti;
5. za dlažbo (tlak) ulic, javnih prostorov, dvorišč itd. U ta namen se asfalt z drobnim peskam zmeša, in prevleče se ž njim zemlja, ktera po tem gladka kakor po mizi in jako terdna postane. Kaj prijetno je po takim tlaku hoditi, tudi voziti bi se bilo dobro, ako bi tak tlak na cestah vozove sterpel, kar pa ne more. Asfaltni tlak za hodiša se vidijo u Beču, Gradcu in po drugih mestih.

Ker pa pravi asfalt ni ravno dober kup, so začeli umetno ga napravljati. U ta namen so černo smolo, ki po vkuhanju premogniga katrana zastane, rabiti začeli. Skušnja je pa učila, da taki umetni asfalt (künstlicher Asphalt), če lih naravnemu zlo podoben, na sončni vročini se omehča, kar se naravnemu ne primeri. Le poslednji je tedaj za dlažbo in pokrivanje vselej gotov in stanoviten.

Kako velike posestva brez tlake naj bolje obdelovati?

V letošnjem nemškem koledarju, ki ga daje kmetijska družba Krajska na svitlo *), je gosp. H. Costa, ki je v gospodarskih rečeh že marsikako hvaljeno knjigo spisal, razodel svoje mnenje: k a k o bi se dale potem, ko je tlaka za vedno večne čase odpravljena, velike zemljiša s pridom obdelovati?

Gosp. pisatelj ni ravno namenil svoj svèt Krajski deželi, kjer tu nimamo tacihih sila velicih kmetij, kakor v drugih deželah, da bi se ne dale z najetimi delavci obdelovati, kar se iz tega razvidi, da na 23 $\frac{1}{2}$ □ miljah polja je več kot 73.000 posestnikov in čez 120.000 davku podverženih zemljišnih delov ali parcelj; al v mnogih drugih deželah našega cesarstva imajo posestniki take sila velike kmetijstva, da po odpravljeni tlaki, s ktero so poprej zemljiša obdelovali, jih sedaj nikakor ne morejo s pridom obdelovati, ker je dnina previsoka in se pri vsem tem še delavci dobiti ne morejo.

Nasledki tacihih okoljšin ne morejo drugi biti, kakor da bo v tacihih deželah veliko zemljiš neobdelanih obležalo in da bo potem zguba na vse strani velika.

Dva pomočka sta — pravi gosp. pisatelj — s kterima bi se dalo ti zadregi velicih kmetijstev v okom priti, in ta pomočka sta: ali prevelike zemljiša na manjši kose razdeliti in jih na drobno prodati, ali pa jih v najem (štant) dati.

Razkosenje velicih zemljiš in njih prodajanje na drobno bi ne bilo občinstvu v škodo, ako bi le to razdrobljenje neizmerno ne bilo, da bi po tem tako male kmetijice na dan ne prišle, ktere bi ne mogle gospodarja in družine njegove pošteno rediti, in bi nazadnje namest premožnih kmetov le veliko trumo beračev imeli.

Veliko veliko boljši kot tako razkosevanje brez konca in kraja, je: dajati zemljiša v najem (štant, arendo), kar je skušnja po mnogih deželah že davnej poterdila; zato misli gosp. pisatelj, da bi v tacihih deželah, kjer prevelike zemljiša iz pomanjkanja delavcov neobdelane in puste leže, bi bila za zdaj edina pomoč v tem, da bi gospodar, kar ima zemljiš od več, jih dal za več let v najem proti temu, da bi najemnik v pridelkih najemšino odrajtoval, kakor je na Laškem (Lombardsko-Beneškem) in na Dalmatinskem, deloma tudi v ilirskem Primorju, na Tirolih in nekoliko tudi v nadvojvodstvu Avstrijskem navada, — se vé da bi se najemstvo (Pacht-

*) Dobi se v tiskarnici gosp. Jož. Blaznika v Ljubljani po 30 kr.